

a

QUINTUS MUCIUS SCAEVOLA – ÎNTEMEIATORUL ȘCOLII DE DREPT ROMAN

QUINTUS MUCIUS SCAEVOLA – THE FOUNDER OF THE ROMAN LAW SCHOOL

Iulia TRONCIU,

Specialitatea Istorie și Educația pentru Societate, gr. IES 2501,
Coordonator științific: **Ion GHELEȚCHI**, dr., lector univ.,
Centrul Universitar „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
al Universității Tehnice a Moldovei

Abstract: *Quintus Mucius Scaevola Pontifex (cca 140–82 î.Hr.) este considerat întemeietorul studiului științific al dreptului roman, fiind primul jurist care a sistematizat materia civilă într-un tratat unitar. În calitate de consul în anul 95 î.Hr., el a promovat Lex Licinia Mucia de civibus regundis, lege care a vizat „epurarea” listelor de cetățeni de persoanele care uzurpaseră nelegitim dreptul de cetățenie, fapt ce a generat tensiuni ce au precedat războiul social. Ulterior, ca guvernator al provinciei Asia, Scaevola a emis un edict de administrație provincială, devenit model clasic pentru guvernatorii următori prin accentul pus pe protecția populației locale împotriva abuzurilor publicanilor și pe regularitatea fiscală. În anul 89 î.Hr. a fost ales pontifex maximus, funcție în care a reorganizat colegiile preoțești și a impus respectarea ritului tradițional, consolidând astfel conexiunea dintre drept și religie în ordinea republicană. Opera sa fundamentală – un tratat sistematic de drept civil, în 18–80 de cărți, bazat pe legi, precedente judiciare și doctrina anterioară – a inaugurat metoda dogmatică în dreptul roman, influențând profund jurisprudența ulterioară și procesul de formare a școlilor clasice de drept. Comunicarea analizează contextul istoric al activității lui Scaevola, contribuția sa la consolidarea iurisprudenței ca disciplină autonomă și relevanța metodei sale de sistematizare pentru tradiția juridică europeană modernă.*

Cuvinte-cheie: *Quintus Mucius Scaevola; pontifex maximus; drept civil roman; Lex Licinia Mucia; școala de drept roman*

Abstract: *Quintus Mucius Scaevola Pontifex (c. 140–82 BCE) is widely regarded as the founder of the scientific study of Roman law, being the first jurist to organize civil law into a coherent systematic treatise. As consul in 95 BCE, he promoted the Lex Licinia Mucia de civibus regundis, which aimed to remove from the citizen rolls those who had unlawfully assumed Roman citizenship, thereby contributing to the tensions that preceded the Social War. Later, as governor of the province of Asia, Scaevola issued an edict on provincial administration that became a model for subsequent governors, emphasizing protection of provincials against abuses by tax-farmers and the regularity of fiscal practices. In 89 BCE he was elected pontifex maximus and used this office to regulate priestly colleges and to enforce traditional religious rituals, thus reinforcing the link between law, religion, and public order in the late Republic. His main work – an extensive civil law treatise in 18–80 books, based on statutes, judicial precedents, and earlier authorities – laid the foundations of a dogmatic and conceptual approach to Roman jurisprudence and profoundly influenced later legal thought and the formation of Roman law schools. This paper examines the historical context of Scaevola's activity, his contribution to the emergence of jurisprudence as an autonomous discipline, and the lasting significance of his method for the European legal tradition.*

Keywords: *Quintus Mucius Scaevola; pontifex maximus; Roman civil law; Lex Licinia Mucia; Roman law school*

Quintus Mucius Scaevola Pontifex (circa 140–82 î.Hr.) a fost om politic al Republicii romane, consul în anul 95 î.Hr., guvernator al Asiei și, ulterior, pontifex maximus, remarcându-se în același timp ca unul dintre cei mai importanți juriști ai epocii. El provenea dintr-o familie cu tradiție juridică, fiind înrudit cu Quintus Mucius Scaevola Augur, și a beneficiat de o formare îmbinând instruirea juridică și filosofia stoică, ceea ce i-a conferit o viziune coerentă asupra rolului dreptului în menținerea ordinii civice. Cariera sa politică se desfășoară în contextul unor tensiuni sociale crescânde în Italia, marcate de problema cetățeniei, de conflictul dintre ordinele sociale și de crizele instituționale care vor culmina cu războaiele civile ale sfârșitului de Republică.

În calitate de consul, Scaevola, împreună cu colegul său Licinius Crassus, a promovat Lex Licinia Mucia de civibus regundis, act normativ ce prevedea excluderea de pe listele civice a celor care uzurpaseră nelegitim statutul de cetățean roman și sancționarea celor care solicitau fraudulos cetățenia. Deși legea urmărea clarificarea statutului juridic al aliaților italici și protejarea corpului cetățenesc, ea a accentuat frustrarea comunităților excluse, fiind considerată de istoriografie un factor ce a alimentat izbucnirea războiului social (90–88 î.Hr.). Ca proconsul al Asiei, Scaevola a emis un edict de administrație provincială, prin care a limitat abuzurile publicanilor și a impus criterii clare pentru perceperea impozitelor, devenind un model de guvernare considerat exemplar de către contemporani. Această activitate administrativă demonstrează preocuparea sa pentru articularea normelor juridice într-un cadru coerent, aplicabil atât în centrul, cât și la periferia Republicii.

Numirea lui Scaevola în funcția de pontifex maximus, în jurul anului 89 î.Hr., îl situează în centrul vieții religioase a Romei, cu atribuții care depășeau sfera strict cultică, vizând și validarea juridică a actelor solemne. El a reorganizat colegiile preoțești și a insistat asupra respectării ritului tradițional, ceea ce reflectă concepția romană potrivit căreia pax deorum și stabilitatea juridico-politică sunt inseparabile. Asasinarea sa publică în templul Vestalelor, fapt fără precedent pentru un pontifex maximus, a simbolizat ruptura de tradiția

republicană și degradarea mecanismelor de protecție juridică și religioasă în contextul luptelor dintre facțiunile politice.

Contribuția fundamentală a lui Scaevola rezidă în elaborarea unui vast tratat de drept civil, descris în surse ca un „sistematic treatise” structurat în mai multe cărți (tradiția menționează 18 sau chiar până la 80 de volume), care reunea legi, precedente judiciare și fragmente din colecțiile anterioare, completate de ipoteze și exemple. Prin această lucrare, el a trecut de la simpla cunoaștere casuistică a normelor la o abordare dogmatică, clasificând materia și stabilind concepte generale, fapt pentru care este considerat întemeietorul studiului științific al dreptului roman. Tratatele ulterioare ale juriștilor republicani și clasici – precum Servius Sulpicius Rufus sau, mai târziu, Gaius – se înscriu pe direcția metodologică trasată de Scaevola, care a transformat iurisprudența într-o disciplină teoretică autonomă, nu doar într-o practică consiliativă. Astfel se conturează prima „școală” de drept roman, în sensul unei comunități de gândire juridică bazate pe analiză sistematică, raționalism juridic și structurare conceptuală a normelor.

Moștenirea lui Quintus Mucius Scaevola depășește epoca Republicii, întrucât metoda sa de sistematizare a dreptului civil a influențat direct modul în care juriștii romani ulteriori au construit comentarii, manuale și colecții jurisprudentiale, prefigurate în cele din urmă în Digestele lui Iustinian. Prin accentul pe clasificare, pe utilizarea precedentului și pe formularea de cazuri ipotetice, Scaevola a contribuit la formarea unei tradiții dogmatice care va marca atât dreptul canonic medieval, cât și codificările moderne continentale. Din această perspectivă, a-l considera „întemeietorul școlii de drept roman” înseamnă a recunoaște rolul său în transformarea iurisprudenței dintr-un corpus de opinii casuistice într-un sistem conceptual ce permite interpretarea și dezvoltarea creatoare a normelor juridice.

Bibliografie:

1. Encyclopaedia Britannica. Quintus Mucius Scaevola.
<https://www.britannica.com/biography/Quintus-Mucius-Scaevola-Roman-law-scholar>
2. McCall, Jeremiah B., Quintus Mucius Scaevola Pontifex.
<https://www.ebsco.com/research-starters/law/quintus-mucius-scaevola-pontifex>